

Інформаційно-комунікаційні технології в освіті

УДК 373.3:372.8:001.895

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17628541>

**Формування академічної доброчесності в умовах використання ШІ в
навчальному процесі: педагогічні виклики та рішення**

Безносюк Наталія Сафронівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хімії та методики навчання хімії,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, 21001, Україна, Вінниця, вул. Острозького, 32
<https://orcid.org/0000-0002-7397-7328>

Побива Галина Іванівна

Вчитель початкових класів
Херсонська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4 Херсонської міської ради,
73032, Україна, Херсон, вул.Кости Хетагурова, 59,

Пахомова Тетяна Олександрівна

Доктор педагогічних наук, професор
Професор кафедри англійської філології та лінгводидактики
Запорізький національний університет,
69011, Україна, Запоріжжя, вул. Університетська, 66,
<https://orcid.org/0000-0002-4660-9925>

Прийнято: 01.11.2025 | Опубліковано: 16.11.2025

*Анотація: Мета дослідження полягає у виявленні потенціалу технологій
штучного інтелекту (ШІ) як інструменту формування академічної*

доброчесності та розвитку етичної свідомості студентів, а також обґрунтуванні педагогічних умов їх ефективного застосування у навчальному процесі. Актуальність проблеми зумовлена стрімкою цифровізацією освітнього середовища, необхідністю інтеграції інноваційних технологій і одночасного забезпечення високих стандартів етичної та академічної поведінки здобувачів освіти. Сучасний освітній дискурс демонструє широкий спектр можливостей використання ІІІ для моніторингу, персоналізації, аналітики та підтримки усвідомленого ставлення студентів до навчальної діяльності, проте водночас вказує на ризики знецінення академічної доброчесності та низького рівня моральної готовності до використання технологій.

Методи дослідження включали аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, порівняльно-аналітичний огляд досліджень із застосуванням ІІІ в освіті, узагальнення українського та міжнародного досвіду, а також розробку авторського бачення методичних прийомів і практичних рішень, спрямованих на формування критичного мислення, етичної свідомості та відповідальної академічної поведінки студентів.

Результати дослідження показують, що інтеграція ІІІ в освітню практику потребує стратегічного поєднання технологічного, педагогічного та етичного рівнів. Застосування інструментів ІІІ у формі автоматизованої перевірки робіт, персоналізованих рекомендацій, аналітики навчальної діяльності та моделювання етичних дилем забезпечує не лише контроль за академічною доброчесністю, а й розвиток критичного мислення, рефлексивної компетентності та автономії студентів. Авторське бачення методичних прийомів передбачає створення проблемно орієнтованого навчального середовища, де ІІІ виступає каталізатором розвитку компетентностей, а викладач – фасилітатором, що забезпечує методичний супровід, етичне наставництво та підтримку формування внутрішньої мотивації до чесного навчання.

Висновки свідчать, що успішне формування академічної доброчесності у цифровому освітньому просторі можливе за умови інтеграції технологій ШІ, педагогічно обґрунтованих методичних прийомів і розвитку етичної культури. Такий підхід сприяє формуванню у студентів компетентностей XXI століття: критичного мислення, самостійності, відповідальності за результати навчання та усвідомлення значимості академічної доброчесності як внутрішньої цінності.

Ключові слова: академічна доброчесність, етична свідомість, штучний інтелект, цифрове освітнє середовище, педагогічні умови, методичні прийоми, критичне мислення.

The formation of academic integrity in the context of AI use in the educational process: pedagogical challenges and solutions

Beznosiuk Nataliia

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of the Department of
Chemistry and Methods of Teaching Chemistry,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
21100, Vinnitsa, Ostrozhskogo St.,32,
<https://orcid.org/0000-0002-7397-7328>

Pobyva Halyna

Primary School Teacher,
Kherson Comprehensive School of I-III Degrees No. 4
of the Kherson City Council,
73032, Ukraine, Kherson, Kosty Khetagurova St., 59

Pakhomova Tetiana

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of the Department of English Philology and Linguodidactics,

Zaporizhzhia National University,

69011, Ukraine, Zaporizhia, Universytetska St., 66,

<https://orcid.org/0000-0002-4660-9925>

Abstract: *The purpose of this study is to explore how artificial intelligence (AI) technologies can be used to promote academic integrity and enhance students' ethical awareness, as well as to outline the pedagogical conditions necessary for their effective implementation in the learning process. This topic is particularly relevant due to the rapid digital transformation of education, the growing need to incorporate innovative technologies, and the simultaneous imperative to uphold high standards of ethical and academic conduct among students.*

The research methods *involved reviewing psychological, pedagogical, and methodological literature, conducting a comparative and analytical assessment of studies on AI applications in education, summarizing Ukrainian and international experiences, and developing an authorial approach to methodological strategies aimed at fostering critical thinking, ethical awareness, and responsible academic behavior.*

The findings *indicate that integrating AI into educational practice requires a careful alignment of technological, pedagogical, and ethical dimensions. AI tools—such as automated assignment checking, personalized recommendations, learning analytics, and ethical scenario simulations—not only help maintain academic integrity but also support the development of critical thinking, reflective skills, and student autonomy. The proposed methodological approach envisions a problem-based learning environment where AI serves as a catalyst for skill development, while*

teachers act as facilitators, offering guidance, ethical support, and encouragement for genuine engagement in learning.

***In conclusion,** promoting academic integrity in a digital educational environment is achievable through the thoughtful integration of AI technologies, pedagogically informed methods, and the cultivation of an ethical culture. This approach contributes to the development of key 21st-century competencies in students, including critical thinking, independence, responsibility for learning outcomes, and a deep understanding of academic integrity as a core value.*

***Keywords:** academic integrity, ethical awareness, artificial intelligence, digital learning environment, pedagogical conditions, methodological strategies, critical thinking.*

Постановка проблеми. У сучасному світі освіта переживає глибокі зміни через вплив цифрових технологій, і особливо помітну роль у цьому відіграє штучний інтелект (ШІ). Його застосування в навчанні дає можливість робити навчальний процес більш індивідуальним, гнучким та ефективним, одночасно створюючи для вчителів нові складні завдання та виклики.

Одним із головних завдань сучасної освіти є формування академічної доброчесності у здобувачів освіти, тобто здатності відповідально ставитися до навчальної діяльності, дотримуватися етичних норм у використанні інформації та технологій, а також уникати плагіату й недобросовісних практик.

За останніми даними, близько 86 % студентів у світі використовують інструменти ШІ у своїх навчальних активностях, з яких приблизно 54 % роблять це щотижня [1]. У Великій Британії для вищої освіти ця цифра сягнула приблизно 92 % у 2025 р., що підкреслює дуже швидке поширення технологій ШІ у навчальному середовищі [2]. При цьому, в Україні близько 83 % навчальних закладів уже повідомили про використання безкоштовних ШІ-інструментів у навчальних або адміністративних процесах [3].

Сучасні освітні реалії вимагають переосмислення традиційних підходів до формування академічної доброчесності. Викладачі та науково-педагогічні працівники стикаються з потребою інтеграції інноваційних технологій, зокрема ШІ, у навчальний процес таким чином, щоб вони сприяли не лише отриманню знань, а й розвитку етичної свідомості та критичного мислення студентів. Формування академічної доброчесності у цифрову епоху потребує системного підходу, який враховує як освітню політику, так і педагогічні стратегії, методичні прийоми та інструменти контролю та мотивації

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження в галузі освіти акцентують увагу на інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ) у навчальний процес, що дозволяє не лише підвищувати ефективність навчання, а й формувати академічну доброчесність та етичну свідомість студентів. Незважаючи на значну увагу науковців до питань застосування ШІ у вищій освіті, питання впливу ШІ саме на формування академічної доброчесності залишається недостатньо вивченим. Більшість досліджень зосереджена на технічних можливостях і статистичних аспектах використання ШІ, без глибокого аналізу педагогічних стратегій та етичних наслідків для студентів і викладачів.

Українські науковці приділяють особливу увагу академічній доброчесності як складовій забезпечення якості освіти. Так, Т. О. Бажан, О. Р. Клименко та Є. А. Бажан зазначають, що академічна доброчесність сприяє формуванню відповідального ставлення студентів до навчальної діяльності [4]. Л. М. Грицаєнко підкреслює значення принципів академічної доброчесності у внутрішніх системах забезпечення якості освіти [5], а І. О. Доценко розглядає академічну доброчесність як ключовий елемент системи забезпечення якості вищої освіти [6]. Дослідження О. С. Іванової, О. В. Горицької та Т. Г. Шаповалової демонструють, що дотримання принципів доброчесності є запорукою підвищення якості навчального процесу та розвитку компетентностей студентів [7].

При цьому, S. Palamar і M. Naumenko також досліджували, як ШІ може впливати на академічну доброчесність, відзначаючи його потенціал як інструменту для контролю, аналізу та підтримки етичної поведінки у вищій освіті [8]. Г. А. Полякова, Ю. Ю. Лола та О. О. Почуєва досліджують практичні аспекти впровадження, моніторингу та оцінки академічної доброчесності у закладах вищої освіти [9].

Нормативно-правові аспекти формування академічної доброчесності також висвітлені в Законі України «Про освіту» [10], який визначає основи етичної та відповідальної поведінки здобувачів освіти та регламентує застосування сучасних цифрових технологій. Важливість формування академічних навичок письма та етичної поведінки студентів підкреслює Н. Г. Радченко, що сприяє розвитку компетентностей, необхідних для відповідального використання ШІ у навчанні [11].

Застосування ШІ у навчальному процесі потребує врахування як технічних, так і педагогічних аспектів. Так, С. В. Шаров аналізує сучасний стан розвитку ШІ та його напрями використання в освітньому середовищі, відзначаючи перспективи для автоматизації оцінювання, персоналізації навчання та розвитку самоконтролю студентів [12]. Проте численні дослідження свідчать, що ефективність інтеграції ШІ залежить від наявності належного педагогічного супроводу, підготовки викладачів і встановлених етичних норм, що забезпечують формування академічної доброчесності як внутрішньої цінності, а не лише зовнішньої процедури контролю.

Таким чином, аналіз останніх досліджень дозволяє зробити висновок, що хоча існує значний прогрес у застосуванні ШІ в освіті, необхідно подальше вивчення педагогічних стратегій, нормативно-правових умов та практичних моделей інтеграції технологій, які забезпечують формування академічної доброчесності та етичної свідомості студентів у процесі навчання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні дослідження щодо академічної доброчесності та впровадження цифрових технологій у навчальний процес, питання ефективної інтеграції ШІ у формування етичної свідомості студентів залишаються недостатньо вивченими. Значна частина наукових робіт зосереджена на технічних аспектах застосування ШІ у навчанні (автоматизоване оцінювання, адаптивні системи навчання, аналітика даних), тоді як соціально-педагогічні та етичні виміри його використання залишаються недостатньо висвітленими. Особливо гострою є потреба у дослідженні методичних підходів, які дозволяють поєднувати інноваційні технології та принципи академічної доброчесності, забезпечуючи формування відповідального ставлення студентів до навчальної діяльності.

Також залишається невирішеним питання контролю академічної доброчесності у середовищі, де інформаційні потоки швидко змінюються, а ШІ здатний генерувати навчальні матеріали, що можуть спотворювати оцінювання самостійних знань студентів. Недостатньо досліджено педагогічні стратегії, які дозволяють поєднати розвиток цифрової компетентності з формуванням етичної свідомості, критичного мислення та самоконтролю студентів.

Автори намагаються заповнити цю прогалину, концентруючи увагу на визначенні педагогічних умов і методичних прийомів, які сприяють формуванню академічної доброчесності у контексті використання ШІ у навчальному процесі, а також аналізують існуючі практики й пропонують шляхи їх вдосконалення.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання):

- виявити потенціал ШІ як інструменту підтримки академічної доброчесності та розвитку етичної свідомості студентів;
- обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують ефективне використання ШІ у навчальному процесі з метою формування академічної доброчесності;

- проаналізувати наукові підходи та дослідження щодо інтеграції ШІ у освітню практику з урахуванням етичних та педагогічних аспектів;
- запропонувати авторське бачення методичних прийомів та практичних рішень, які сприяють розвитку критичного мислення, відповідальності та етичної культури студентів у цифровому освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному освітньому просторі, що характеризується стрімкою цифровізацією, інтеграція систем штучного інтелекту (ШІ) у навчальний процес відкриває нові горизонти підтримки академічної доброчесності та формування етичної свідомості студентів. При цьому слід акцентувати, що потенціал ШІ реалізується не автоматично, а за умови стратегічного педагогічного й організаційного супроводу.

Просторові можливості оцінювання, моніторингу, персоналізації та аналітики, які надає ШІ, створюють платформу для формування відповідального ставлення до навчання з боку студентської спільноти. Зокрема, дослідження українських вчених показують, що впровадження систем на основі обробки природної мови, латентно семантичного аналізу, стилометрії та технологій аналізу тексту забезпечує ефективне виявлення проявів академічної недоброчесності у вищих навчальних закладах України [13, с. 449]. Це дає змогу не лише виявляти порушення, а й трансформувати навчальні практики, підвищуючи усвідомлення студентами значимості доброчесності як цінності освітнього середовища.

Використання ШІ у ролі інструмента підтримки академічної доброчесності відкриває такі можливості: по-перше, автоматизована перевірка відповідності професійним та етичним стандартам (наприклад, перевірка на плагіат, підтвердження джерел, верифікація структури аргументації); це підвищує прозорість процесу, стимулює студентів до рефлексії й самоконтролю. По-друге,

персоналізовані рекомендаційні системи можуть підсилювати етичну складову навчання: за допомогою ШІ студент може отримати пояснення щодо правил цитування, авторського права, етики використання технологій, що зміцнює ціннісну орієнтацію. По-третє, аналітика навчальної діяльності, яку забезпечує ШІ (виявлення закономірностей у роботах, груповий аналіз помилок, прогнозування ризиків академічної недоброчесності), дає викладачеві та адміністрації можливість коригувати освітні траєкторії, створюючи середовище, де доброчесність виступає не лише заборобою, а активним ресурсом розвитку.

При цьому академічна доброчесність розглядається як багатокомпонентний феномен, що включає такі елементи: дотримання етичних норм, відповідальність за власну навчальну діяльність, чесність у роботі з інформацією та розвиток критичного мислення [11, с. 95]. Вона формує не лише поведінкову дисципліну, а й внутрішню мотивацію до навчання, етичну культуру та навички самоконтролю, що дозволяють студентам свідомо використовувати цифрові та інтелектуальні ресурси без порушення правил академічної спільноти. Науковці по-різному трактують поняття академічної доброчесності (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення академічної доброчесності в наукових дослідженнях

Автор(и)	Визначення академічної доброчесності	Джерело
Бажан Т. О., Клименко О. Р., Бажан Є. А.	Академічна доброчесність – це система цінностей та норм, що забезпечує чесність, об’єктивність та відповідальність у навчальній діяльності студентів і викладачів.	[4, с. 47–49]
Грицаєнко Л. М.	Академічна доброчесність розглядається як принцип, що регламентує поведінку учасників освітнього процесу, формує етичні стандарти та підвищує якість освіти.	[5, с. 66]
Доценко І. О.	Академічна доброчесність – комплекс етичних, правових та професійних норм, що забезпечує прозорість, відповідальність та довіру у навчанні.	[6, с. 34]

Іванова О. С., Горицька О. В., Шаповалова Т. Г.	Академічна доброчесність – запорука забезпечення якості освіти, що включає чесність, етичну поведінку та відповідальність за результати навчання.	[7, с. 85]
Palamar S., Naumenko M.	Принципи академічної доброчесності є ефективним інструментом забезпечення якості вищої освіти через дотримання етичних та професійних стандартів.	[8, с. 77]
Полякова Г. А., Лола Ю. Ю., Почуєва О. О.	Академічна доброчесність – комплекс заходів та процедур, спрямованих на запобігання порушенням, формування етичної культури та відповідальної поведінки студентів.	[9, с. 151]
Радченко Н. Г.	Академічна доброчесність – ключова компетентність здобувачів освіти, що включає навички якісного академічного письма, критичного мислення та етичної поведінки.	[11, с. 95]

Однак реалізація цього потенціалу вимагає вироблення матеріалізованих педагогічних стратегій і належних організаційних умов. Уже наявні дослідження українського контексту свідчать, що довіра студентів до систем ШІ і моральна готовність викладачів до їхнього впровадження залишаються досить низькими (рівень довіри студентів 3,43, викладачів 3,15 за шкалою) у порівнянні з можливостями технологій [14, с. 447].

Отже, потенціал ШІ слід розглядати як багаторівневий ресурс: технологічний + педагогічний + ціннісно-етичний. У межах цього ресурсу виникає ключове завдання: забезпечити, щоб ШІ виступав не як «чорна скринька», що автоматично емітує оцінювання чи допомогу, а як інтегрований компонент освітнього процесу, що підсилює свідоме формування академічної культури та проактивну академічну доброчесність студентів, стимулюючи їх до відповідального та етичного навчання.

Формування етичної свідомості студентів за допомогою ШІ передбачає перехід від репресивних моделей контролю до формативних моделей супроводу.

ШІ-інструменти можна використовувати для моделювання етичних дилем, створення симуляцій академічної поведінки, проведення тренінгів із цифрової етики та роботою із зворотним зв'язком на основі аналітики. Такий підхід допомагає студентам не просто запам'ятовувати норми академічної доброчесності, а й усвідомлювати їхню логіку та значення, розвиваючи особисту відповідальність. Завдяки цьому формується глибше розуміння етичних принципів, що, у свою чергу, зміцнює здатність протистояти спокусам академічного шахрайства, сприяє дисциплінованості, розвитку саморефлексії та критичного мислення.

У добу швидкої цифровізації освіти використання технологій штучного інтелекту відкриває нові можливості для вдосконалення навчального процесу, проте водночас ставить перед педагогами непрості завдання щодо їх етичного та ефективного застосування.

Одним із чільних напрямів цієї роботи є формування в учасників освітнього процесу усвідомленого ставлення до навчання, дотримання етичних принципів у використанні інформації та цифрових інструментів, а також відмова від плагіату й недоброчесних практик.

У цьому контексті важливо, щоб застосування ШІ в освіті спиралося на педагогічну систему, де технологічний прогрес поєднано з гуманістичними цінностями. Така система має забезпечувати відкритість, розвиток критичного мислення й здатність до рефлексії. При цьому необхідно чітко визначити методичні межі використання ШІ, розглядаючи його не як заміну викладача, а як допоміжний інструмент, що підтримує формування культури академічної доброчесності.

Важливою передумовою педагогічного впровадження ШІ є нормативно-організаційне забезпечення: заклад освіти має мати чинні положення, орієнтовані на академічну доброчесність, які охоплюють як використання цифрових інструментів, так і етичну складову. Зокрема, створення

і впровадження кодексу академічної доброчесності, який було актуалізовано в Україні як частину освітньої політики [15]. Лише в межах чітко окреслених правил можливо інтегрувати ШІ-технології так, щоб вони не підривали, а укріплювали відповідальність студентів за результат навчання.

Далі, педагогічна умова полягає в професійній готовності викладача до використання ШІ-інструментів як засобу підтримки доброчесності, а не лише контролю. Це означає, що викладач має бути навченим не лише технічно працювати з ШІ-системами, але й володіти знанням про їхні етичні обмеження, ризики та педагогічні можливості. Підготовка викладачів повинна включати ознайомлення з методами формування рефлексивної компетентності студентів, зокрема проведення дискусій щодо етичного використання інформації, аналізом кейсів з академічної недоброчесності, створенням завдань, у яких ШІ використовується як допоміжний ресурс, а не як готовий результат. Українські дослідження зазначають, що впровадження ШІ без належної педагогічної підтримки має ризик підриву академічної культури [16].

Ще однією необхідною умовою є побудова навчального середовища, в якому застосування ШІ супроводжується формативним зворотним зв'язком, підтримкою самоконтролю та розвитку етичної свідомості студента. В такому середовищі студенти отримують інструменти, які допомагають їм аналізувати, оцінювати й інтерпретувати результати своєї діяльності, в тому числі за допомогою аналітики ШІ-систем: наприклад, системи, що виявляють шаблонність аргументації, перевіряють схожість тексту або рекомендації щодо покращення структури роботи, з поясненнями етичних аспектів використання джерел. Таким чином, ШІ стає не просто засобом оцінювання, а стимулом до розвитку свідомого, відповідального автора. При цьому важливо забезпечити, щоб студент мав доступ до звіту аналітики та можливість рефлексії; така прозорість сприяє становленню довіри до системи й мотивує до самостійного вдосконалення.

Не менш важливою умовою є включення у навчальний процес компонентів, спрямованих на розвиток цифрової грамотності, інформаційної етики та критичного мислення. У межах такого підходу студенти не лише опановують навички роботи з ШІ-інструментами, а й навчаються ставити запитання: звідки походить інформація, які алгоритмічні обмеження застосовано, які етичні й правові аспекти супроводжують її використання. Це дозволяє створити культуру, в якій академічна доброчесність розглядається не як зовнішній контроль, а як внутрішня цінність, сформована через технологічні, методичні й етичні практики.

У сучасному науково-педагогічному дискурсі інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітню практику постає не просто як технічне нововведення, а як складний етичний, педагогічний і соціальний процес, що потребує системного осмислення й академічної рефлексії. Світовий досвід та українські дослідження свідчать про те, що застосування ШІ у навчанні створює широкий спектр можливостей для покращення якості освіти, проте водночас породжує ризики, пов'язані із знеціненням академічної доброчесності, зниженням мотивованості до самостійної роботи та проблемами відповідального використання технологій. Наприклад, в дослідженні, проведеному серед українських студентів-медиків, зафіксовано, що понад 80% респондентів використовували ШІ-інструменти задля інформаційної підтримки, однак значна частка визнавала, що ці інструменти слугували також можливістю академічного шахрайства [17, с. 3-4].

Різні наукові підходи до інтеграції ШІ в освіту виділяють декілька домінуючих ліній. Першою є техніко-інструментальна лінія, яка акцентує увагу на можливостях ШІ для автоматизації оцінювання, адаптивного навчання та створення персоналізованих освітніх траєкторій. Дослідження українських авторів показують, що студенти і викладачі сприймають ШІ позитивно і вбачають у ньому засіб підвищення ефективності навчання, проте відзначають

недостачу нормативно-організаційних рамок і етичної підготовки [18, с. 402]. Другий аспект має етико-педагогічний характер і розглядає штучний інтелект не лише як інструмент навчання, а як складову частину освітнього середовища, здатну формувати культуру навчання, сприяти розвитку самостійності, відповідального ставлення до освіти та дотриманню принципів академічної доброчесності. У цій площині акцент робиться на тому, що необхідно розробляти методичні моделі і практики, за допомогою яких застосування ШІ узгоджується з етичними нормами, правом інтелектуальної власності, стандартами цитування й авторства. Наприклад, в українській праці «Artificial Intelligence in Education: Use Without Violating the Principles of Academic Integrity» проаналізовано, як ШІ-технології можуть бути успішно інтегровані без порушення академічної доброчесності [19, с.71-73].

Третій підхід – системно-соціальний, який враховує вплив інституційних, політичних і культурних факторів на інтеграцію ШІ в освітню практику. В цьому контексті підкреслюється важливість нормативної бази, політики закладу, підготовки кадрів, технічної інфраструктури й культури доброчесності як складових успішної інтеграції. Українські публікації акцентують, що незважаючи на технічні здібності інструментів, ефективність інтеграції залежить від міри включення педагогічного супроводу, підготовки викладачів і студентів, а також наявності чітких протоколів і політик закладу щодо використання ШІ [20, с. 951].

Аналіз наукових підходів до інтеграції ШІ в освітню практику з урахуванням етичних та педагогічних аспектів демонструє основні напрямки та принципи, що узагальнено представлені в табл. 2.

Аналіз зазначених підходів дозволяє стверджувати, що інтеграція ШІ в освітню практику з урахуванням етичних та педагогічних аспектів може бути успішною лише за умови збалансованого поєднання технологічної інновації з

розвитком освітньої культури, де доброчесність інкорпорується як внутрішня цінність, а не як зовнішній контроль.

Таблиця 2

*Наукові підходи до інтеграції ІІІ в освітню практику з урахуванням етичних та педагогічних аспектів**

Підхід	Основний фокус	Педагогічні та етичні завдання	Практичні наслідки для освітньої практики
Техніко-інструментальний	Автоматизація оцінювання, адаптивне навчання, персоналізація освітніх траєкторій	Забезпечення ефективності навчання; оптимізація часу викладача; інтеграція інструментів у навчальні процеси	Підвищення продуктивності навчання; створення індивідуальних траєкторій; швидке отримання зворотного зв'язку
Етико-педагогічний	ІІІ як компонент освітньої екосистеми, формування освітньої культури та академічної доброчесності	Розробка методичних моделей і практик; дотримання етичних норм, авторського права, стандартів цитування	Розвиток критичного мислення та самостійності студентів; запобігання академічному шахрайству; формування етичної культури
Системно-соціальний	Вплив інституційних, політичних, культурних факторів на інтеграцію ІІІ	Підготовка кадрів, забезпечення нормативної бази, політик закладу, технічної інфраструктури	Успішна інтеграція ІІІ; підвищення якості управління освітнім процесом; створення прозорості системи академічної доброчесності

**Джерело: складено автором самостійно*

Інструменти ШІ мають трансформуватися із засобів прискореного виконання завдань на засоби розвитку самостійності, критичного мислення, рефлексії та освітньої автономії студентів. Академічна доброчесність перестає бути лише процедурою перевірки, а стає складовою освітньої екосистеми, у якій технологічні, педагогічні та етичні елементи взаємодіють і взаємозбагачуються.

В умовах швидкого розвитку цифрових технологій у сфері освіти впровадження штучного інтелекту ставить перед навчальними закладами не лише технічні, а й важливі педагогічні та етичні виклики. Одним із найсуттєвіших серед них є необхідність формування культури академічної доброчесності. Визнаючи, що студенти вступають у взаємодію з цифровими інструментами не як пасивні споживачі, а як активні користувачі інформаційного середовища, завданням викладачів і методистів стає створення системи методичних прийомів і практичних рішень, яка не лише підтримує навички використання технологій, а й сприяє становленню етичної самосвідомості, автономного мислення і відповідальної академічної поведінки. У даному трактуванні методичні прийоми виступають як структуровані педагогічні процедури, а практичні рішення – як адаптивні проєкти, вправи, середовища навчання, акцентовані на формування компетентностей, які забезпечують сталу академічну культуру.

Провідним компонентом пропонованого авторського бачення є організація проблемно-орієнтованого навчального середовища, в якому студенти залучаються до активної діяльності з використанням ШІ-інструментів у режимі реального часу, але не як виконавці, а як рефлексивні суб'єкти. Наприклад, моделювання етичних дилем із застосуванням генеративних систем – коли студент отримує завдання, рішення якого він формує з урахуванням вихідних даних ШІ, а потім аналізує власний продукт, враховуючи алгоритмічні обмеження, джерельну достовірність та потенційні упередження моделі. Подібна методика стимулює розвиток критичного мислення, оскільки процес вимушує

студента ставити питання: «Яким чином сформовано відповідь машинного алгоритму?», «На яких припущеннях базується отриманий результат?», «Яка моя відповідь і чим вона відрізняється від машинної?». Таким чином, ШІ не замінює студента, а виступає каталізатором структурованої рефлексії та підвищення свідомості відповідальної академічної поведінки.

Водночас не менш важливим є впровадження системи методичних інструкцій і зворотного зв'язку, які передбачають постійне супроводження студентів і викладачів у процесі використання ШІ. Це передбачає розробку і впровадження «червоних прапорців» (red-flags) академічної недоброчесності у цифрових завданнях, інструкцій щодо оформлення посилань на генерований ШІ контент, шаблонів самооцінювання студентом власного внеску в роботу, а також механізмів метарефлексії – коли студенти після виконання завдання зобов'язані заповнити короткий рефлексійний блок, у якому вказують, якою мірою вони були доповнені технологією, що зробили самостійно, які етичні виклики виникли. Зазначені практичні рішення сприяють формуванню відповідальності, оскільки переводять дискурс із «що зробила технологія?» до «що зробив я з технологією?».

Культурно-педагогічний аспект передбачає інтеграцію етичної культури в дисципліни і курси, зібрані за принципом «цифрова етика + академічна доброчесність». Тут методичним прийомом можуть стати семінарські та майстер-класи, де студенти аналізують реальні кейси: наприклад, коли використання ШІ в дослідженні призвело до порушення авторського права, або навпаки – стало прикладом етичної інновації в навчанні; обговорення та групова дискусія перетворюються на практичну платформу формування світоглядної установки щодо академічної чесності. Практичне рішення: створення цифрового «лабораторного середовища» (sandbox), у якому студенти використовують ШІ-інструменти під наглядом викладача, маючи можливість зберігати версії своїх робіт, аналізувати вплив інструменту, порівнювати власні версії і версії,

створені з допомогою ІІІ, і таким чином розвивати усвідомлення власного внеску в навчальний продукт.

Підсумовуючи, можна констатувати, що авторське бачення методичних прийомів і практичних рішень ґрунтується на принципі «технологія як каталізатор, а не замітник». В навчальній системі має бути створено середовище, в якому студенти не просто використовують ІІІ, а навчаються модерувати його застосування, аналізувати наслідки і відчувати особисту відповідальність за результати.

У такому середовищі формуються компетентності, що відповідають викликам ХХІ століття: здатність до критичного мислення, етичної оцінки своїх дій, відповідальності за результат і участі у створенні науки і знання на засадах академічної доброчесності. Викладачі ж стають фасилітаторами такого середовища – підтримують, коригують, створюють рамки, але не замінюють суб'єкта навчання. Справжня зміна освітнього процесу можлива лише тоді, коли методичні підходи, практичний досвід, етична культура й технологічна компетентність поєднуються в єдину систему. У такому разі академічна доброчесність перестає сприйматися як формальна вимога чи контрольна процедура і перетворюється на глибоку цінність, що визначає основу всієї освітньої екосистеми.

Висновки. У процесі дослідження було виявлено, що використання технологій штучного інтелекту в освіті помітно впливає на формування академічної доброчесності та етичного мислення студентів. Застосування ІІІ як інструмента підтримки навчання створює умови для розвитку відповідальності, самоконтролю та критичного осмислення власної діяльності. Це, у свою чергу, сприяє зменшенню проявів академічної нечесності та підвищенню якості освітнього процесу.

Інтеграція систем ІІІ у навчальну практику допомагає формувати в студентів навички етичного використання інформації, здатність оцінювати

результати своєї роботи та розуміти вплив алгоритмічних рішень. Завдяки персоналізованим рекомендаціям, навчальній аналітиці та автоматизованій перевірці завдань здобувачі освіти отримують змогу осмислювати власні помилки, аналізувати результати й коригувати поведінку, поступово усвідомлюючи доброчесність як внутрішню потребу й цінність.

Практичні методи, зокрема моделювання етичних ситуацій, тренінги з цифрової етики чи робота зі зворотним зв'язком на основі даних аналітики, допомагають студентам не просто знати правила академічної доброчесності, а й розуміти їхнє значення та логіку. Використання цифрових навчальних платформ із вбудованими алгоритмами ШІ, які дозволяють порівнювати власні результати з результатами системи, стимулює розвиток критичного мислення, самостійності та аналітичних навичок.

Провідним завданням, водночас, є поєднання технологічного підходу з педагогічно-етичним змістом. Штучний інтелект не повинен замінювати студента, а має стати інструментом, який допомагає розвивати його компетентності. Роль викладача при цьому полягає у фасилітації, методичній підтримці та створенні середовища, де формується культура етичного мислення й відповідальної поведінки.

Таким чином, інтеграція ШІ в освітній процес відкриває широкі можливості для зміцнення академічної доброчесності за умови гармонійного поєднання технологічних рішень, педагогічних стратегій і цінностей етичної культури. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, автономності та відповідальності студентів, готуючи їх до сучасних академічних і професійних викликів.

Список використаних джерел

1. Kumar N. AI in Education Statistics 2025 – Global Trends. Demand Sage, 2025. URL: <https://www.demandsage.com/ai-in-education-statistics/> (дата звернення: 25.10.2025).
2. Anara. AI in higher education statistics: The complete 2025 report. AI for Science, 2025. URL: <https://anara.com/blog/ai-in-education-statistics> (дата звернення: 25.10.2025).
3. BDO. Digital Shift in Ukrainian Education: Preparedness, Technologies, AI, and Hurdles. BDO Insights, 2025. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/insights-1/information-materials/2025/digital-shift-in-ukrainian-education-preparedness-technologies-ai-and-hurdles> (дата звернення: 25.10.2025).
4. Бажан Т. О., Клименко О. Р., Бажан Є. А. Академічна доброчесність як складова забезпечення якості освіти. Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 27–28 травня 2021 р.), Полтава: ПДМУ, 2021. С. 47–49. URL: <http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/17003/1/Bazhan1.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
5. Грицаєнко Л. М. Принципи академічної доброчесності в системі внутрішнього забезпечення якості освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2020, № 77, С. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.14> (дата звернення: 25.10.2025).
6. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2022, № 32, С. 31–42. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-31-42> (дата звернення: 25.10.2025).
7. Іванова О. С., Горицька О. В., Шаповалова Т. Г. Академічна доброчесність як запорука забезпечення якості освіти. *Перспективи та інновації науки*,

- 2022, № 3(8), С. 84–97. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-84-97](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-84-97) (дата звернення: 25.10.2025).
8. Palamar S., Naumenko M. Implementation of the principles of academic integrity as an effective tool for ensuring the quality of higher education. *OD*, 2022, № 3–4, С. 76–92. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/950> (дата звернення: 25.10.2025).
 9. Полякова Г. А., Лола Ю. Ю., Почуєва О. О. Упровадження, моніторинг та оцінка академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*, 2019, Т. 2, № 13, С. 149–155. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-13-2-32> (дата звернення: 25.10.2025).
 10. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р., № 2145-VIII: станом на 28 травня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.10.2025).
 11. Радченко Н. Г. Академічна доброчесність та навички якісного академічного письма як важливі компетентності здобувачів вищої освіти. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць*, 2022, № 25, С. 93–103. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/16638/1/Radchenko%20N.G.%20Academic%20integrity%20and%20quality_93-103.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
 12. Шаров С. В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. *Українські студії в європейському контексті*, 2021, № 6, С. 136–144. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/conference/zb_vol6_2023.pdf#page=137 (дата звернення: 25.10.2025).
 13. Hryn O., Shevel A., Shcherbyna N., Kubrak O., Zadorozhnyi K. Implementation of artificial intelligence in the system for detecting academic dishonesty in Ukrainian secondary and higher education institutions. *Periodicals of Engineering*

- and Natural Sciences (PEN), 2024, vol. 13, no. 2, pp. 445–458. URL: <https://pen.ius.edu.ba/index.php/pen/article/view/467/225> (дата звернення: 25.10.2025).
14. Lysenko T., Shestakova S., Yakovlieva O., Savastru N., Mykhailova O. Ethical Aspects of Using Artificial Intelligence for Monitoring Academic Integrity in Higher Education Institutions of Ukraine. *Seminars in Medical Writing and Education*, 2025, vol. 4, pp. 447. URL: <https://mw.ageditor.ar/index.php/mw/article/view/447> (дата звернення: 25.10.2025).
15. «Академічна доброчесність». Харківський національний університет Повітряних Сил. URL: <https://hups.mil.gov.ua/iakist-osvitnoi-diialnosti/akademichna-dobrochesnist/> (дата звернення: 25.10.2025).
16. Горчинський С. В., Софілканич М. І., Горбенко І. Ф. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. Вип. 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407> (дата звернення: 25.10.2025).
17. Lyumar L., Kuchyn I., Bielka K., Puljak L. Academic misconduct and artificial intelligence use by medical students, interns and PhD students in Ukraine: a cross-sectional study. *BMC Medical Education*, 2025, vol. 25, article 1496. С. 1–12. URL: <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-025-08100-y> (дата звернення: 25.10.2025).
18. Bobrytska V. I., Krasylnykova H. V., Beseda N. A., Krasylnykov S. R., Skyrda T. S. Artificial intelligence (AI) in Ukrainian Higher Education: A Comprehensive Study of Stakeholder Attitudes, Expectations and Concerns. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 2024, vol. 23, no. 1, pp. 400–426. URL: <https://www.ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/9209/pdf> (дата звернення: 25.10.2025).

19. Palamar S., Naumenko M. Artificial Intelligence in Education: Use Without Violating the Principles of Academic Integrity. *OD*, 2024, vol. 1, no. 44, pp. 68–83. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/1106> (дата звернення: 25.10.2025).
20. Слісаренко Р. В. Штучний інтелект та академічна доброчесність: знаходження балансу. *Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті: матеріали 28-го Міжнар. молодіж. форуму, 16–18 квітня 2024 р., Харків: ХНУРЕ, 2024, т. 6, С. 950–952. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/28700> (дата звернення: 25.10.2025).*